

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 352/2013-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. septembra 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti M. F., B., zastúpenej Advokátskou kanceláriou L., B., konajúcou prostredníctvom advokátky a konateľky JUDr. Z. L., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97, za účasti Okresného súdu Bratislava II, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. F. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Bratislava II p r i k a z u j e, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97 konal bez zbytočných pried'ahov.

3. M. F. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 13 000 € (slovom trinásťtisíc eur), ktoré jej j e Okresný súd Bratislava II p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava II j e p o v i n n ý uhradiť M. F. trovy konania v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) na účet Advokátskej kancelárie L., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 12. apríla 2013 doručená s'ťažnosť M. F. (ďalej len „s'ťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pried'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97. Predmetom konania je rozhodovanie o určenie neplatnosti právnych úkonov (kúpnopredajnej zmluvy a darovacej zmluvy).

Z obsahu s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľka podala 4. februára 1997 okresnému súdu žalobu, ktorej predmetom bolo rozhodovanie o neplatnosti právnych úkonov (kúpnopredajnej zmluvy a darovacej zmluvy). Okresný súd uznesením z 26. februára 1997 zakázal odporcovi až do právoplatného skončenia konania akýmkoľvek spôsobom disponovať s nehnuteľnosťami, ktoré boli predmetom sporných zmlúv, a o veci samej rozhodol rozsudkom z 21. novembra 1997, ktorým určil, že obidve zmluvy sú neplatné. Na základe odvolania odporcu Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 16 Co 165/98 z 23. septembra 1998 zmenil rozhodnutie okresného súdu tak, že

žalobu zamietol. Najvyšší súd Slovenskej republiky na základe sťažovateľkou podaného dovolania zrušil rozsudok krajského súdu rozsudkom sp. zn. 1 Cdo 53/2000 z 30. januára 2001 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd uznesením sp. zn. 12 Co 47/01 z 30. marca 2001 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na opätovné prerokovanie a rozhodnutie.

Sťažovateľka uvádza, že okresný súd začal vo veci opäť konať a nariadil pojednávanie až na 15. apríl 2003. Vzhľadom na to, že žalovaný medzičasom previedol nehnuteľnosti na tretie osoby, sťažovateľka podaním z 9. apríla 2003 rozšírila návrh na začatie konania a požiadala o vydanie predbežného opatrenia, ktorým by okresný súd zakázal žalovanému nakladať akýmkoľvek spôsobom s predmetnými nehnuteľnosťami. Okresný súd uznesením z 28. mája 2003 pripustil, aby do konania vstúpili ďalší účastníci na strane odporcu. Toto rozhodnutie napadli odvolaním niektorí odporcovia. Krajský súd odvolanie odmietol uznesením z 31. mája 2006. Okresnému súdu bolo uznesenie doručené 29. júna 2006. Sťažovateľka namieta, že okresný súd nevykonal odvtedy žiadny kvalifikovaný procesný úkon smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu. Ostatným „procesným úkonom súdu pred podaním tejto sťažnosti bolo vylúčenie dedičského spisu... uznesením z 12. januára 2009“.

Sťažovateľka poukazuje na to, že okresný súd vo veci nekoná takmer sedem rokov a napriek opakovaným urgenciám dosiaľ nerozhodol ani o návrhu na nariadenie predbežného opatrenia, ktorý podala 9. apríla 2003, t. j. pred desiatimi rokmi. V dôsledku tejto nečinnosti vznikol právny stav, keď odporcovia môžu disponovať s nehnuteľnosťami a prevádzať ich na ďalšie osoby, čo predlžuje a komplikuje konanie pre vstup ďalších účastníkov do konania a potrebu zmeny a rozširovania žaloby.

Vzhľadom na doterajší priebeh a doterajšiu dĺžku konania (viac ako 16 rokov) sťažovateľka namieta, že postupom okresného súdu došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jej práv označených v sťažnosti, a preto žiada, aby ústavný súd takto rozhodol:

„I. Základné právo M. F., nar... na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských

práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod spis. zn. 9C 53/97 porušené bolo.

II. Okresnému súdu Bratislava II v konaní vedenom pod spis. zn. 9C 53/97 prikazuje konať bez zbytočných prieťahov.

III. M. F., nar... sa priznáva finančné zadost'učinenie v sume 100.000 eur (slovom: stotisíc euro), ktoré je Okresný súd Bratislava II povinný jej zaplatiť v lehote dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

IV. Okresný súd Bratislava II je povinný nahradiť M. F., nar... trovy konania vo výške 331,13 eur (slovom: tristotridsaťjedna eur 13 centov) na účet ADVOKÁTSKEJ KANCELÁRIE JUDr. Z., s. r. o. č. ú... do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti uznesením sp. zn. IV. ÚS 352/2013 z 13. júna 2013 rozhodol podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o jej prijatí na ďalšie konanie. Následne prípisom z 2. júla 2013 vyzval okresný súd, aby sa k sťažnosti písomne vyjadril a zároveň ústavnému súdu zaslal súdny spis sp. zn. 9 C 53/97.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti vyjadril okresný súd prípisom sp. zn. Spr 2085/2013 z 20. augusta 2013, súčasťou ktorého je aj chronológia úkonov súdu a účastníkov v predmetnom konaní. Predsedníčka okresného súdu k sťažnosti uviedla:

„Oboznámením sa s obsahom súdneho spisu musím konštatovať, že sťažnosť sťažovateľky je dôvodná, nakoľko v konaní vznikli prieťahy. Tieto boli čiastočne spôsobené aj množstvom agendy, ktorú vybavuje zákonná sudkyňa.

Ďalej som zistila, že zákonná sudkyňa bola v minulosti zo strany predsedu súdu upozorňovaná na prieťahy v predmetnom konaní i na potrebu vo veci konať plynulo a bez prieťahov.“

Ústavný súd následne prípisom zo 4. septembra 2013 vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľky na zaujatie stanoviska k vyjadreniu okresného súdu. V podaní doručenom 16. septembra 2013 sťažovateľka prostredníctvom právnej zástupkyne uviedla, že sa stotožňuje s vyjadrením okresného súdu a žiada, aby ústavný súd rozhodol v zmysle petitu sťažnosti.

Účastníci konania ústavnému súdu zhodne oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde a upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie vo veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov. Sťažovateľka namieta aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd vo svojej judikatúre stabilne uvádza, že v obsahu označených práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej

ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 druhej vety OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, a z § 119 ods. 4 OSP, ak súd zistí, že existuje dôležitý dôvod na odročenie pojednávania, bez zbytočného odkladu informuje tých, ktorí boli predvolaní alebo upovedomení. Súd spravidla uvedie deň, kedy bude konať nové pojednávanie, a dôvod na odročenie sa uvedie v zápisnici alebo poznamená v spise.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) vychádza z konkrétnych okolností každého posudzovaného prípadu, zohľadňujúc tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí,

o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Pri posúdení veci z hľadiska prvého kritéria, jej právnej a skutkovej zložitosti, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie o určení neplatnosti právneho úkonu tvorí bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Aplikácia relevantnej právnej úpravy vzťahujúcej sa na tento typ konania je v judikatúre všeobecných súdov stabilizovaná. Prípadnú skutkovú zložitosť veci ústavný súd nemohol zohľadniť, pretože sa v doterajšom priebehu konania neprejavila.

2. V rámci druhého kritéria ústavný súd skúmal správanie sťažovateľky ako účastníčky konania, pričom nezistil žiadane skutočnosti, ktoré by mohol zohľadniť na jej ťarchu pri hodnotení zodpovednosti za namietaný stav konania.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97.

Zo skutkového stavu, tak ako ho ústavný súd zistil zo súdneho spisu a z vyjadrení účastníkov konania, vyplýva, že okresný súd rozhodol o veci rozsudkom z 21. novembra 1997, ktorý na základe rozsudku dovolacieho súdu krajský súd zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie. Spis bol okresnému súdu doručený 17. júla 2001. Uznesením z 13. novembra 2001 okresný súd konanie prerušil do skončenia dedičského konania po navrhovateľovi v 1. rade. V roku 2002 okresný súd nariadil jedno pojednávanie (na 12. november 2002), ktoré bolo odročené pre neúčast' odporcu. Ďalšie a zatiaľ posledné pojednávanie sa konalo 15. apríla 2003, ktoré bolo bez prerokovania veci odročené na neurčito z dôvodu rozšírenia návrhu a návrhu na vydanie predbežného opatrenia, ktorý sťažovateľka podala 9. apríla 2003. Okresný súd rozhodol uznesením z 28. mája 2003 o pripustení vstupu ďalších účastníkov do konania na strane odporcu a sporadické úkony, ktoré vykonával v nasledujúcom období do septembra 2006, sa týkali doručovania tohto uznesenia a uznesenia krajského súdu o odmietnutí odvolania proti nemu. O návrhu sťažovateľky na vydanie predbežného opatrenia okresný súd dosiaľ nerozhodol. Konanie v období od septembra 2006 až dosiaľ je

poznačené dlhodobou súvislou nečinnosťou okresného súdu, ktorý viac ako sedem rokov nevykonal vo veci žiadny úkon.

V prvom rade ústavný súd poukazuje na absolútne neprimeranú doterajšiu dĺžku namietaného konania, ktoré je vedené už sedemnásť rok. Táto okolnosť je sama osebe, v nadväznosti na vyhodnotenie prvých dvoch kritérií, dostačujúca na prijatie záveru o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. IV. ÚS 173/05).

Okresný súd uznal prierahy v konaní a za ich čiastočnú príčinu označil množstvo agendy pridelenej zákonnej sudkyni. Tento argument ústavný súd nemôže akceptovať, pretože množstvo vecí ani personálne problémy nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva účastníka konania na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06).

Zjavne neprimeraná dĺžka konania a dlhodobá nečinnosť okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 53/97 boli dôvodom, pre ktorý ústavný súd rozhodol, že okresný súd postupom v označenom konaní porušil základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prierahov

a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci (bod 2 výroku tohto nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 100 000 € z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti, keď poukázala na dlhodobý stav právnej neistoty v dôsledku nečinnosti okresného súdu, nemožnosť disponovať s nehnuteľnosťami, ktoré sú predmetom sporných zmlúv, ktoré však môžu prevádzať odporcovia, čím sa konanie komplikuje a predlžuje.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

S prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 9 C 53/97 a zistené obdobia nečinnosti, berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného

prípade, najmä povahu prerokúvanej veci a jej význam pre účastníka konania, ale aj skutočnosť, že toto konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považuje priznanie sumy 13 000 € za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 3 výrokovej časti tohto nálezu.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania s'ťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s právnym zastupovaním Advokátskou kanceláriou L., B.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

S'ťažovateľka v s'ťažnosti žiadala, aby jej bola priznaná úhrada trov konania za dva úkony právnej služby v sume 331,13 €.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2012, ktorá bola 781 €.

Úhradu priznal v rozsahu, ako bola uplatnená, za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie s'ťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 130,16 €, t. j. spolu 260,32 €, čo spolu s režijným paušálom 2 x 7,81 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 275,94 €. Keďže advokátka je platkyňou dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Úhrada

trov právneho zastúpenia vrátane DPH a režijného paušálu bola priznaná v celkovej sume 331,13 €.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote uvedenej v bode 4 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. septembra 2013